

INFORMACIJA

**TARPTAUTINĖ
KONFERENCIJA
ANATOLIJUI NEPOKUPNUI
PAGERBTI**

2007 m. kovo 28–30 d. Lietuvių kalbos institute vyko tarptautinė konferencija, skirta neseniai mirusio žymaus baltisto Anatolijaus Nepokupno 75-osioms gimimo metinėms, pavadinta „Baltų kalbos ir tarmės Vidurio Europos erdvėje“. Ją organizavo Kalbos istorijos ir dialektologijos skyrius, vadovaujamas Danguolės Mikulėnienės.

Konferencijoje pranešimus skaitė mokslininkai iš Lietuvos, Latvijos, Gudijos (Baltarusijos), Lenkijos, Čekijos ir, aišku, iš Anatolijaus Nepokupno gimtosios Ukrainos. Iš viso jų perskaityta 42. Be to, visiems konferencijos dalyviams išdalytas ir JAV indoeuropeisto, baltisto Williamo R. Schmalstieg'o pranešimas. O konferencijos pabaigoje atsiminimais apie Anatolijų Nepokupną pasidalijo Šveicarijos baltistas Janas P. Locheris. Džiugu ir tai, kad sveikinimo žodį tarė Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas Česlovas Juršėnas.

Nemaža dalis pranešimų specialiai skirta istorinei kalbotyrai. Algirdas Sabaliauskas papasakojo apie baltistikos ištakas Ukrainoje. Williamas R. Schmalstieg'as atsiųstame pranešime naujai pažvelgė į įnagininko formų lie. *vilkù* ir s. bažn. sl. *vlíkomi* istorinius ryšius. Saulius Ambrazas aptarė baltų ir slavų kalbų žodžių darybos bendrybes. Jos remia Janio Endzelyno hipotezę, kad baltų ir slavų kalbos kilusios nors ir iš labai artimų, bet visgi skirtingų indoeuropiečių dialektų, o vėliau vyko labai glaudūs bei ilgalaikiai kontaktai tarp šių kalbų grupių. Vytautas Mažiulis iškėlė hipotezę, kad kalno vardui *Medvégalis* pamatą padėjęs kadaise buvęs kuršių upėvardis **Meduva*, kuris savo ruožtu išriedėjęs iš žodžio *medùs* (plačiau žr. *Blt* 42(1) 64tt.). Anatolijaus Nepokupno doktorantė Marija Vakulič atskleidė vardo *Výtautas* apraiškas moldavų XVI–XVII a. raštuose. Danguolė Mikulėnienė aptarė naujai atrastą XVII a. pradžios (apie 1628 m.) dokumentą, svarbų Zietelos šnektos vietovardžių istorijai. Ilga Jansonė analizavo leksemos *sala* reikšmę ‘kaimas’ paplitimą latvių vietovardžiuose. Ro-

landas Kregždys kėlė mintį, kad lie. *kāktas/kaktà*, la. *kakts/kakta* pirminė reikšmė buvusi ‘kampas’ (< ‘sulinkimas’). Jonas Klimavičius kalbėjo apie lie. dial. *sėrai* ‘šilkai’ kilmę. Aušrelė Taranenko aptarė ‘savas’–‘svetimas’ dichotomiją vokiečių žyminčiuose etnonimuose baltų ir slavų kalbose. Lietuvių etnonimams skirti ir Janinos Švambarytės-Valužienės bei Jurijaus Unukovičiaus pranešimai. Juozas Karaciejus nagrinėjo lietuvių kalbos ypatybes XVII–XVIII a. J. Kasakauskio *Rožančiaus* leidimuose. Iveta Pūkelė analizavo latvių kalbos profesijų pavadinimus XIX a. antrojoje pusėje. Grasilda Blažienė parodė XVI a. Prūsijos kunigaikštijos vokiškų raštų svarbą prūsistikai. Sergejus Temčino, Iljos Lemeškino, Katerinos Kiričenko, Nadeždos Morozovos, Tatjanos Vilkul, Galinos Miškinienės pranešimai skirti Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos slaviškajai raštijai.

Konferencijoje paliesta ir sudėtinga gudų (baltarusių) etnogenezės problema. Vadimas Šadyro, remdamasis archeologijos duomenimis, kalbėjo apie baltų ir kitų etninių grupių pasikeitimus Gudijoje didžiojo tautų kraustymosi laikais. Julija Gurskaja ir Vykintas Vaitkevičius aptarė naujus archeologinius ir lingvistinius duomenis apie baltų etnoso reliktus Obolcų regione. Baltiškus vietovardžius Gudijoje minėjo ir Kazimieras

Garšva. Svetlana Prochorova su Olga Poletaeva atskleidė baltiškų ir slaviškų sintaksinių konstrukcijų susipynimą gudų tarmėse.

Kalbų kontaktų tema dominavo ir kituose pranešimuose. Ojaras Bušas, Laimutė Balodė ir Andra Kalnača analizavo finų įtaką latvių vietovardžiams, vandenvardžiams ir kai kurioms sintaksinėms konstrukcijoms. Ilja Seržantas, remdamasis slavizmų fonetinėms ypatybėmis, kėlė mintį, kad latgaliai anksčiau negu kitos latvių tarmės ėmė skolintis žodžius iš senosios rusų kalbos. Laima Kallėdienė sociolingvistiniu požiūriu pažvelgė į periferinių lietuvių tarmių skolinius iš slavų kalbų. Vilija Sakalauskienė analizavo slavizmų adaptaciją pietinių vakarų aukštaičių šiaurinėje šnektoje. Nijolė Čepienė pateikė pastabų apie germanų kilmės asmenų pavadinimus Mažosios Lietuvos raštuose. Čia dar galima paminėti Dalios Kiseliūnaitės pranešimą apie Kuršių nerijos sakmes, kuriose susipina lietuvių, kuršininkų ir vokiečių kalbų ypatybės.

Vienas posėdis buvo skirtas dialektologijai. Edmundas Trumpa atkreipė dėmesį į bendras izofonas lietuvių ir latvių tarmėse. Anna Stačekka kalbėjo apie į Sibirą ištremtų latgalių leksiką, Evija Lipartė – apie Kandavos šnektos ypatybes vienoje interneto svetainėje 2006 m. Rima Bacevičiūtė su Regina Rin-

kauskiene eksperimentiškai tyrė inesyvo ir iliatyvo priegaides uteniškių tarmėje. Vytautas Kardelis su Daiva Kardelyte-Grinevičiene kalbėjo apie vieną laiko raiškos atvejį rytų aukštaičių vilniškių plote. Asta Leskauskaitė žodžių darybos požiūriu analizavo *ju* kamieno daiktavardžius pietų aukštaičių tarmėje. Nijolė Tuomienė lingvogeografiniu ir istoriniu aspektu nagrinėjo periferinių šnektų buitinę leksiką. Nijolė Birgeliene aptarė lenkų kalbos įtaką Punsko šnektai, o Lina Kazlauskienė – gretinamųjų ir priešinamųjų jungtukų pateikimą rengiamame Jonišio šnektų žodyne.

Konferencijoje perskaitytus pranešimus numatoma publikuoti leidinio *Kalbos istorijos ir dialektologijos problemos* III tome.

Saulius Ambrazas

LINGVISTINĖS TIPOLOGIJOS KURSAI VILNIUJE

2007 metų gegužės 30–birželio 1 dienomis Vilniuje, Lietuvių kalbos instituto patalpose, vyko kvalifikaciniai kursai „Sintaksinė tipologija: savita ir visuotina lietuvių kalbos gramatinėje sandaroje“. Kursus surengė Lietuvių kalbos instituto Gramatikos skyrius. Rengėjų siekta jaunus Instituto mokslininkus ir aukštųjų mokyklų

dėstytojus supažindinti su kai kuriais naujesniais sintaksinės tipologijos tyrimais, vykdomais Vakarų Europos universitetuose. Kursus rėmė Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, iš dalies finansavo Europos Sąjungos struktūriniai fondai.

Į kursus paskaitų skaityti buvo pakviesti trys užsienio lektoriai, tarptautiniu mastu pripažinti tipologai: Winfriedas Boederis iš Oldenburgo universiteto Vokietijos šiaurės vakaruose, Östenas Dahlis iš Stockholmo universiteto (Švedija) ir Irina Nikolaeva iš Londono universiteto (Jungtinė Karalystė).

Profesorius emeritas Winfriedas Boederis Freiburgo ir Hamburgo universitetuose studijavo lyginamąją kalbotyrą ir klasikinę filologiją. 1967 metais Hamburgo universitete jis apgynė habilitacinį darbą iš bendrosios ir lyginamosios kalbotyros. 1973–2002 metais Oldenburgo universiteto Svetimkalbių filologijų instituto (*Fremdsprachenphilologischen Institut*) Anglistikos seminare dirbo kalbotyros ir komunikacijos teorijos profesoriumi. Jo mokslinių interesų sritis – gramatikos teorija, kalbų tipologija ir Kaukazo kalbos. Štai kelios naujesnės jo publikacijos: *Depictives in Kartvelian*, in Nikolaus P. Himmelmann, ed., *Secondary predication and adverbial modification*, Oxford: University Press, 2005, 201–236; *The South Caucasian languages*, *Lingua*